

TREMTHUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 22 (127)

1994 m. rugpjūtis

Trumpai apie įvykius

■ Rusijos Federacijos Susirinkimo federacinės tarybos pirmyninkas V.Šumeika, baigdamas savo vizitą į Lietuvą, spaudos konferencijoje pareiškė, kad palankaus prekybos režimo sutartis tarp Lietuvos ir Rusijos pradės veikti anksčiau, nei susitarimas dėl karinio tranzito. Prekybos sutartis nesietina su kariniu tranzitu. Ekonomika neturėtų būti naudojama... kaip politinio spaudimo priemonė, bet Lietuva tebéra "Rusijos langas į Europą".

■ Lietuvos policijos generalinis komisaras Petras Liubertas atleistas iš pareigų. P. Liubertas buvo aktyvus Sausio 13-osios įvykių bei 1991 m. pučo dienų Lietuvoje dalyvis. Jo vadovaujami būriai saugojo Parlamento rūmus, televizijos bokštą, kitus svarbius objektus. Prezidento dekretu sudarytoji kovos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija tarpžinybinė komisija, matyt, savo veiklą pradeda nuo kadru valymo. Aukštostas kvalifikacijos darbuotojo atleidimas iš atsakingo posto be aiškių motyvacijos sukėlė nusistebėjimą ir sumišimą VRM aplinkoje ir visuomenėje. P. Liubertas mano, kad "paveikti nusikalstamumą vienu įstatymu, kad ir preventinio sulaikymo, yra iliuzija ir mūsų tragedija... Nusikalstomas veiklos kryptys jau struktūrižavosi. Naftos, alkoholio kontrabanda, prostitucija, automobilių biznis yra tarptautinio pobūdžio. Sie nusikalstamai glaudžiai susiję su kasdieniniu nusikalstamumu". Atsakydamas į "Lietuvos aidą" (Nr. 177 94 09) korespondento klausimą, kodėl teismui pateikiama mažai baudžiamųjų bylių, ironiškai paaiškino: "Turbūt dėl policijos ir kitų struktūrų kvalifikacijos. Suverskime jiems bėdą. Juk lyg nėra nieko blago, kai pareigūnu šeimos narys gali privatizuoti dalį pajūrio. Jis nereketuoja, nešaudo, nespogdina. Tai vientisas didelių ir mažų reikalų procesas". Buvęs generalinis komisaras, matyt, turėjo galvoje ekspremjerą, dabar Pramonininkų asociacijos prezidentą B. Lubj. Peršasi išvada, kad teisėsaugos ir teisėtvarkos organų bejegiskumas buvo sudedamoji ir būtina "prichvatizacijos" dalis.

■ Rugsėjo 5d. Lietuvos radio ir televizijos generalinis direktorius L. Tapinas kalbėjosi su Prezidentu A. Brazauskui, premjeru A. Šleževičiumi, Seimo pirmyninku Č. Juršenu, Seimo nariu B. Genzeliu ir G. Ilgūnu. Po pokalbio populiarė televizijos laida "Naujienos. Nuomonės", kurios vedėja Vanda Preidytė, buvo panaikinta. Laidoje buvo gildenamos politinės aktualijos. L. Tapinas draudė tai daryti, o reikalavo aiškinti problemas, susijusias su Vyriausybės nutarimais. Seimo opozicija šį žingsnį vertina kaip cenzūros aktą.

■ Povilas Žumbakis iš Čikagos atsiuntė "Lietuvos aidui" (Nr. 175, 94 09 07) laišką, komentuodamas Juozo Starausko straipsnį "KGB bandymas sukuršinti JAV lietuvius ir žydus", išspausdintą "Drauge" 1994 m. liepos 16d., aprašo savo susitikimus su dvemis sovietmečio KGB agentais, dirbusiais JAV. "Šis "diplomatas" šiandien užima labai svarbias pareigas A. Brazauskui valdžioje-Užsienio reikalų ministerijoje, o jo draugas "korespondentas", aprašydvės ir sekdaives mūsų darbą, šiandien yra vyriausiasis valdžios spaudos atstovas... Juk tie kolaborantai buvo visų priešai- ir lietuvių, ir amerikiečių... Kodėl nerniniu tų sovietinių tarnautojų pavardžių? Atsakymas labai paprastas. Tie, apie kuriuos rašau, žino savo pavadares. Partiečiai taip pat gerai žino, kas tarnavo Maskvai... Tarnavimas valdžioje yra privilegija, j kurią neturėtu pretenduoti tie, kurie tarnavo

prieš mus svetimiesiems", - teigia autorius.

■ Kovo 11-osios Akto signataras, buvęs derybų su Rusija delegacijos vadovas Č. Stankevičius, komentuodamas sutarties su Rusija dėl karinio tranzito per Lietuvą pasirašymo galimybę, pareiškė, kad "šiuo atveju Prezidentas linkęs daryti kompromisą dėl Lietuvos saugumo ir nepriklausomybės... Prezidentas sako, kad tie, kurie protestuoja prieš karinį tranzitą, pasisako už naujas Europos padalijimo linijas. Vis dėlto niekam ne paslapčias, kad tokios linijos egzistuoja... Tie, kas pasisako prieš karinį tranzitą, yra už tai, kad Lietuva liktų Europos integracijos pusėje" ("Lietuvos aidas" Nr. 176, 94 09 08).

■ Rugpjūčio pabaigoje Lietuvoje lankėsi Čečénijos Respublikos Islamo valstybinio universiteto rektorius Chadži Mairbekas Nasuchanova. Garbusis svečias susitiko su kardinolu V. Sladkevičiumi. Spaudos konferencijoje Chadži M. Nasuchanova, atvykęs į Lietuvą kaip dvasininkijos atstovas, kalbėjo: "Mes nenorime, kad kiltų konfliktų religinių pagrindu. Yra valstybių, pasirengusių ateiti pagalbon, paskelbus gazavatą (šventajį musulmonų karą- E.S.). Šimtai tūkstančių kovotojų stotų už Čečénijos nepriklausomybę. Stengiamės to išvengti. Siekdami solidarumo su Jo Šventenybe kardinolu V. Sladkevičiumi, atkrepiame krikščionių ir kitų pasaulio religijų dėmesį, kad nejisiliepsnotų

Kairėje rektorius Chadži Mairbekas Nasuchanova ir A. Endriukaitis

karas. Čečénų tauta ir Islamas šiandien remia Čečénijos nepriklausomybę, tačiau, jei prasidės agresija iš užsienio, tai tuoju pat bus paskelbtas gazavatas."

Seimo nariai A. Patackas, R. Hofertienė ir A. Endriukaitis rugsėjo 6d. dalyvavo Čečénijos Respublikos Ičkerijos trečiųjų nepriklausomybės paskelbimo metinių minėjimo iškilmėse. Įtampa Čečénijoje ir aplink ją neatslugo.

■ Seimas pradėjo penktosios sesijos darbą kiek neįprastai - rugsėjo 10d., šeštadienį. Seimo pirmyninkas išvardijo sesijos prioritetus: sumažinti Seimo narių skaičių iki 101, svarstyti biudžeto sudarymo klausimus, pensijų sistemos įstatymų projektų paketą, tobulinti mokesčių sistemą, teisti teisėsaugos institucijų reformą, svarstyti savivaldybių reikalus. Bus svarstomi Prezidento grąžinti įstatymai.

■ Politiniai kaliniai ir tremtiniai tėsiai budėjimą KGB pastate. GTC direktorius paskyrė grupę naujų centro darbuotojų. Budėjai tų žmonių (A. Meškauskienės, O. Minkevičiūtės, J. Rutkauskaitės, J. Šinkuvienės, V. Treinio, V. Mažutaičio, R. Venčaitės ir V. Brandišausko) į pastatą neįleidžia.

Valdžia nerodo pastangų tartis. Konfliktas tėsiasi.

Konsultuoja žemės sklypų savininkus

Rugpjūčio 19d. "Savininko" savaitraštyje Žemės tvarkymo departamento direktorius P. Aleknavičius pareiškė, kad Konstitucinio Teismo nutarimu ir Žemės įstatymu nustatyta, jog valstybė negali pardavinėti tik natūra gražintinos žemės, o visa kita žemė - negražintina - valstybės išperkama. Ja valstybė gali disponuoti ir ją parduoti.

Toks P. Aleknavičiaus aiškinimas yra neteisingas, klaidinantis. Konstitucinis Teismas nėra konkretiai įteisines svetimos žemės pardavinėjimą asmeninio ūkio žemės sklypų naudotojams. Anykščių raj. teismo prasymu Konstitucinis Teismas šį klausimą turi netrukus nagrinėti.

Tad Žemės tvarkymo departamento direktoriui norėčiau priminti Žemės reformos įstatymo 2 str. Ten parašyta, kad žemės reformos tikslas yra gražinti nu savintą žemę bei parduoti ir išnuomoti valstybinę žemę!

Žemės įstatymo 21 str. tvirtina, kad "Lietuvos Valstybei priklauso: šio įstatymo 4 str. nurodyta žemė, valstybei dovanota ir valstybės paveldėta, kita žemė, įstatymu nustatyta tvarka paimta, išpirktai ar kitokiu būdu įgyta valstybės nuosavybė". Žemės įstatyme nėra niekur parašyta, kad okupacinių valdžios iš piliečių atimta žemė valstybei priklauso nuosavybės teise ir ją galima pardavinėti. Pažadėjimas išpirkti nėra išpirkimas. Pirma

Svetimo negeisk,
savo neprarask

reikia nusipirkti ir tik po to pardavinėti, jeigu valstybė čia mato naudą ir turi pinigų. Teisingumo ministras, matyt, galų gale suprato, kad svetimo turto pardavinėjimas yra neteisėtas, ir 1994 07 14 raštu kreipėsi į Vyriausybę ir Žemės ūkio ministrą R. Karaziją, patardamas sustabdyti asmeninio ūkio žemų pardavinėjimą.

Kadangi Vyriausybė iki šiol nesustabdė galiojimo savo 1994m. kovo 16d. nutarimo Nr. 183 "Dėl asmeninio ūkio žemės pardavimo", savininkai, kurių žemės pateko į asmeninio ūkio žemų plotus ("žaliąsias zonas") ir yra pardavinėjamos kitiams asmenims privačion nuosavybėn, nedelsiant turi kreiptis ieškininiams pareiškimais į rajonų teismus, kad pagal Civilinio Proceso Kodėko 156 str. šie uždraustų rajonų valdyboms pardavinėti jų žemes, o notarų kontoroms forminti pirkimo pardavimo sutartis, iki Konstitucinis Teismas išspręs bylą visos šalies mastu.

Jau uždraudė pardavinėti teisėtų savininkų žemes Anykščių, Kupiškio, Ukmergės, Utenos, Varėnos ir kitų rajonų apylinkių teismai. (Tų, kurie kreipėsi į teismą.)

Kviečiu nebūti abejingiemis ir įstatymui "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turą atstatymo tvarkos ir sąlygų". Šiame įstatyme yra 35 punktai, neatitinkantys Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatų. Valdžia negali pardavinėti žemų (kaime ir mieste), valstybei nepriklausančių nuosavybės teise; už nacionalizuojamą nekilnojamąjį turą kompensacijas turi išmokėti rinkos kaina, ir ne per 15 metų, o tuo pat; neturi teisės reikalauti apmokėti už padarytus turto pagerinimus, atsisakant atlyginti žalą savininkams, padarytą per 50 metų, ir t.t.

Nuosavybės teisių į žemę ir kitą nekilnojamąjį turą atstatymo ir gynimo klausimais konsultuojama nemojamai LPKTS Vilniaus bendrijoje ir Demokratų partijos konsultaciniame punkte Vilniuje, Jakšto 9, 103 kabinete pirmadieniais nuo 12 iki 16 val, ir antradieniais nuo 18 iki 20 val.

Rimantas LIAKAS

(Tėvynės. Pradžia Nr 2)

B.Gajauskas: Dar čia kiekvienas žmogus išklausėsi, kad VDU, ketinos žudymo vieta, buvo Valbarė, kai miestas buvo sujungtas su Minsku. Kaip kaičiau ar tą vieną mirtininką pablogino garsiai šaukdavo kad ūkininkas.

Prūštūrėtojai paskui kalbėjo kad Vilniuje nuteistųjų nešaudo. Matyt, buvo tyčia skleidžiamai tokie gandai, norint nuslepinti tiesą.

J.Jurgelis: Néra jokių abejoniu, kad šaudoma buvo KGB pastate. Tai patvirtina ir palaikų apžiūra. Visi žmonės nušauti vieno daili, kas liudija, kad mirčies nuosprendžiant buvo vykdomi čia. Šaudoma buvo naktį. Iš skylių kaukolėse galima spėti, kad žudikas buvo kaičiarankis. O šaudymo patalpa yra visai šalia dabantinių genocido muziejaus patalpų. Tačiau dar reikiā patiks lenti kai kurias detales.

E.Simanaitis: Voktečiai ges tapininkai, vykdydami mirties bausmę kalėjimuose, sumšyda vo gana smulkų aktą, kuriarce būdavo žinių apie mirtininko būseną prieš mirtį, agonią ir pan. Kokius dokumentus raše kagebiatai?

J.Jurgelis: Tokių dokumentų, kuriuose būtų minima agonija, nebuvavo. Būdavo surašomas mirties bausmės įvykdymo aktas. Gydytojas bausmės vykdymo metu nedalyvaudavo. Jis pastro dė gal po dvidešimties metų. Nedalyvaudavo ir prokuroras. Ju tik pasirašydavo aktą. Bausmę įvykdydavo vienas asmuo (man taip atrodo), bet aktą pasirašydavo trys ar keturi KGB darbuo-

ŠAUDYMO AKTO

Šiaunorių karo laisvalaivių gynybos centrui priklausiusių žmogų išmūšymo įvykijai. Voktečiai išmūšė žmogus išmūšymo įvykijai.

Čia yra žmogaus nuosprendžianti KGB korporacijos kai kurios personalas.

B.Gajauskas: Ar du dokumentai yra

žmogaus nuosprendžianti KGB korporacijos kai kurios personalas. Tuo metu buvo įvykdyta daug žinių ir bylas. Iš išskustų daug asmens bylu. KGB darbuotoju nuosprendžianti kai kurios lavonai,

Gen. J.Bartasiūno vila

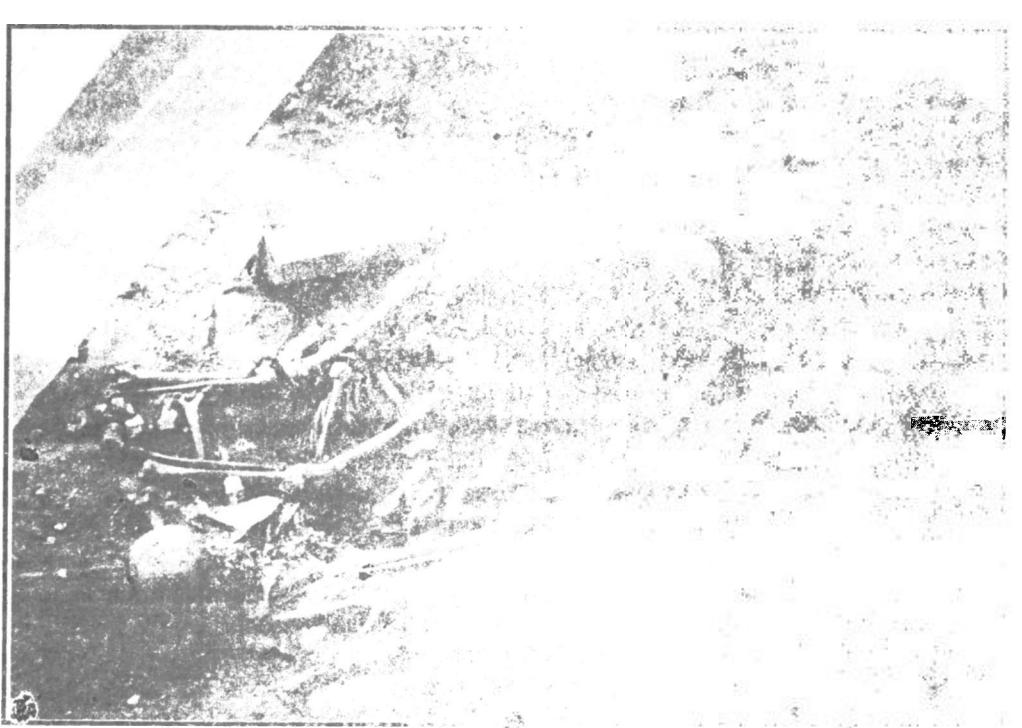
voči, kitoje rūbal. Negaliu pasakyti, ar lavonai buvo visai išrengti. Galbūt mums ir pasisekėtų tą vietą surasti, tačiau miškas labai suželė. Būtų sunku.

E.Simanaitis: Kokdu transportu iki kas išveždavo nužudytyjų kūnus?

J.Jurgelis: Iš KGB kalėjimo lavonas, pridengtus brezentu, išveždavo atvira mašina. Kalėjimas jų turėjo dvi ar tris. Lavones pakraudavo vidiniame kie me. Tarp vidinio ir didesnio kie me yra "broma"- tokie geri mediniai vartai. Juos uždurtus, sušaudo lyg ir sandėlys, kuriami, nematant pašalinči akiai, gali krauti, kai nori. Didėsne dengta mašina netilptu o savivartė telpa.

E.Simanaitis: O ar mirties bausmė nebuvovo vykdoma, pavyzdiui, pakariant?

(nukelta i 3 psl.)

E.SIMANAICIO nuotrauka

1994m. rugėjis

TREMTINUS

3

LR Prezidentul
LR Seimo Pirmininkul
LR Ministrul Pirmininkul

Pareiškimas

1994 09 08

KGB archyvai - valstybės turtas

Valstybės turtas turi būti tvarkomas Valstybės žmogaus, t.y. žmogaus, kuriuo pasitiki visos suinteresuotos šalys. Deja, LDDP ir Seimo dauguma pasielgė atvirkščiai: tvarkyt KGB archyvinį palikimą paskyrė savo statytinj. Manome, kad būtina atšaukti V.Skuodį iš Genocido tyrimo centro vadovo pareigų ir ieškoti žmogaus, kuris būtų bešališkas ir priimtinės visiems. Tai patvirtino savo budėjimų buvusiuose KGB rūmuose per 5000 Lietuvos gyventojų, protestuojančių prieš šį vadovą ir LDDP savavaliamą organizuojant Centro darbą.

LDDP Seimo dauguma savo vienašališku sprendimu patvirtino Centro nuostatus. Per Centro vadovą V.Skuodį vykdo destruktyvia archyvų tvarkymo veikla.

KGB archyvų dokumentų priėmimo-perdavimo procesas faktiškai sužlugdytas. Iš numatyty šiemet aprašyti ir inventorizuoti 285000 saugojimo vienetų per 8 mén. sutvarkyta vos 18000 bylų.

Ypač kelia susirūpinimą priėmimo-perdavimo darbo trūkumai. Neaprašomi bylų vokuose esantys dokumentai, nefiksujami bylose esantys ypač svarbūs dokumentai, sudarytus aprašus pasirašo tik vienas dvišalės darbo grupės atstovas, iš dvišalės darbo grupės faktiškai padaryta dviejų dalių vienašalė. Pažeisti LR Seimo ir Vyriausybės priimti norminiai aktai (1993 06 01 LR įstatymo Nr.1-167 2 str., 1993 07 22 LR Vyriausybės nutarimo Nr.551 3 p., 1993 06 01 LR Seimo nutarimo Nr.1-168 5 ir 6 punktai).

1994m. birželio 15d. buvo parengtas projektas KGB archyvų dokumentų mikrofilmavimo aparatūrai įsigyti, bet ligi šiol šie klausimai nesprendžiami. Turime pagrindo manyti, kad sąmoningai kuriamos sąlygos įtampai tarp Lietuvos gyventojų didinti ir dokumentams naikinti.

LDDP ir Seimo dauguma faktiškai sužlugdė Centro darbą. Pažeidus 1993m. liepos 16d. Lietuvos Respublikos įstatymo Nr. 1-242 5 ir 7 str., Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo Nr.1-243 7p. ir 1994m. balandžio 21d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr.1-441 patvirtintų nuostatų 13 p. reikalavimus, sužlugdytas Centro tarybos formavimas ir darbas. Neteisėtai paskirti Centro institutų direktoriai.

Centro vadovo pasirinkta anksčiau dirbusi Centre darbuotojų badu marinimo taktika LDDP vadovybės buvo toleruota. Susidorota su patyrusiais Centre dirbusiais istorikais analitikais. Darbas, LDDP kontroliuojamame Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre, jems nepriimtinas. Sužlugdytas keliems metams į priekį genocido ir rezistencijos tyrimas. Siekiama nustėpti genocido vykdytojų ir jų talkininkų juodus darbus. Juk iki šiol nė vienas jų nenubaustas. Naikinama moralinė riba tarp pasipriešinusių okupantams ir kolaborantų.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos taryba siūlo ir kviečia:

1. Sugrįžti prie susitarimų, kad neliktu konfrontacijos dėl KGB archyvų tvarkymo, saugojimo ir naudojimo;
2. Priimant ir perduodant KGB archyvus turi dalyvauti LPKT sajungos atstovai;
3. Būtina mikrofilmoti KGB archyvų dokumentus;
4. Sudaryti sąlygas istorikams analitikams tirti genocidą ir rezistenciją;
5. Genocido tyrimo centro vadovą ir darbuotojus skirti kandidatūras suderinus LPKTS taryba.

LPKTS taryba
LPKTS prezidentas B.Gajauskas

Seimo narių grupės pareiškimas

Dėl krauso praliejimo grėsmės Čečėnijos Respublikoje Ičkerija

Rusija, nesitardama ir nesiderédama su Čečėnijos valdžia dėl tarpusavio santykų suregulavimo, nuspindė prievertos būdu spręsti Čečėnijos apsisprendimo ir valstybingumo klausimus.

Teisėtai Čečėnijos valdžiai opozicija buvo suorganizuota Maskvoje. Jai skiriama didžiulė finansinė parama, teikiama tankai, šarvuociai, malūnsparniai, ginklai ir šaudmenys. Rusijos kariuomenė išsidėsčiusi visu Čečėnijos pasieniu. Opozicija nukreipiama pralieti kraują, pradėti pilietinį karą. Rusijos instruktoriai ir patarėjai visa tai rikiuoja, rengdamis Rusijos kariuomenės intervenciją. Nadterečnoje rajone jau yra įvesti Rusijos kariškiai.

Reikalaujame nutraukti Rusijos tiesioginį ir netiesioginį kišimą į Čečėnijos vidaus reikalus. Ginkluoto susirėmimo atveju atsakomybė teks Rusijai.

Raginame Rusijos Federacijos Prezidentą ir parlamentinę valdžią pradėti derybas su Čečėnijos valdžia.

Derybos yra tas keliai, kurio nuosekliai siekė Lietuva, norėdama sureguliuti problemas su Sovietų Sajunga. Tuo keliu einant, niekam nepavyko išprovokuoti kruvinų susirėmimų tarp Lietuvos gyventojų. Tik tuo keliu einant, galima išspręsti Rusijos ir Čečėnijos santykijų problemą kaip tinka šalims, norinčioms taikos ir demokratijos.

Pasiraše 32 Seimo nariai

(atkelta iš 2 psl.)

J.Jurgelis: Iki šiol jokių duomenų nepavyko aptikti, tačiau teko girdėti, kad KGB pastato kleme 1945 ar 1946 metais buvo pakartas aukštasis vokiečių pareigūnas. Mirties bausmė buvo įvykdyta ankstų ryta, dalyvaujančių gydytojui, kuris konstataavo mirtį, ir grupė žmonių.

B.Gajauskas: Ar pakartasis nebuvo Lietuvos generalinės srities karo komendantas generolas majoras Justas?

J.Jurgelis: Pakartasis buvo generolas, bet neturiu duomenų, patvirtinančių, kad tai Justas. Jo palaikai tikriausiai taip pat Tuskulėnų duobėse. Juos identifikuoti palengvintų ypatinges žymės, apie kurias reikėtų paklausti Vokietijos įstaigas, sakym, gerai sutvarkyta burna ar kaulų suželdimai. Be to, skeletą, kurį kaukolėse nėra šautinių žaizdų nedaug. Taigi ieškoti lengviau. Kartu su generolu buvo pakartai dar keli asmenys. Buvo žinti, kad

ir pakartuosius šaudydamo. Jokių dokumentų neradome, nors apie tai girdėjome ne iš vieno.

B.Gajauskas: Kaip sekasi identifikuoti vyskupo V.Borisevičiaus palaikus?

J.Jurgelis: Artėjame prie tilkslo, tačiau dar nedrįsčiau tvirtinti, kad suradome pakankamai požymių. Turime jo nuotrauką. Labai svarbu nustatyti, kokiomis ligamis vyskupas buvo persirges, ar nebuvo sužaloti kaulai. Jis turėjo auksinių dan-

UŽSIENIEČIAI APIE MUS

Ar Lietuva būtų buvusi nepriklausoma jos pirmais algimimo metais (1918-1919), jei ne...?

UŽSIENIEČIAI APIE MUS

Nesikišimo politika? Nesikišimas į politiką yra politika nesikišti į politiką. Kitaip sakant, nesikišimas į politiką taip pat yra politika. Jeigu ne lietuviai kuni-gai 1918-1919 metais, nebūtų buvę nepriklausomos Lietuvos 1918-1940 metais.

Atskuriant nepriklausomai Lietuvai, kunigai buvo lietuviškai nusiteikę ir labai aktyvūs. Jie vadovavo LKD sąjungai. Prieš rinkimus vykdavo atkaklios diskusijos tarp LKDS kunigų ir ciciliukų (cicilikais vadindavo socialistus, bolševikus, komunistus ir pan.). Ir tada cicilikai orientavosi Maskvos link, skelbė kovo-jantys už darbininkus, varguomenę, prieš ponus, "buržujus". Žinoma, ir kunigai jiems buvo ponai. Cicilikai skelbė, kad Rusijoje nėra ponų, visi draugai: kareivis kreipiasi į generolą: "draugas generole", o generolas į kareivį: "draugas kareivi P. ar V." Tokia propaganda patraukdavo paprastus žmogelius: "Žiūrėk, Rusijoje nėra ponų - visi draugai!" Visos kitos demokratinės Lietuvos partijos buvo labai silpnos. O kolei tikrieji socialistai atsikvošėjo, tai praėjo laiko, ir būtų buvę "šaukštai po pietų". Taigi kunigai, vadovaujantys Krikščionių demokratų sąjungai, čia buvo avangardas.

Aš tada buvau dar mažas vaikas. Ke-turi mano gerokai vyresni broliai, dar tėvas, pagriebę vieną kitam už krūtų, įrodinėjo, kuri partija geresnė, vos nesi-piešė. Dabar viską supratau: jei ne kunigai, tai nebūtų buvus nepriklausoma Lietuva, ir mes visi būtume pavirtę rusais ar lenkais. Tais laikais kaimas buvo religingesnis, ir kunigai būdavo didelis autoritetas.

Lenkų ir kitų veikėjų pasauliu (net

Štadionuose) supratau: jei ne kunigai, tai nebūtų buvus nepriklausoma Lietuva, ir mes visi būtume pavirtę rusais ar lenkais. Tais laikais kaimas buvo religingesnis, ir kunigai būdavo didelis autoritetas.

Juozas ULECKAS

Kanada

REFERENDUMO ATGARESIAI

Dar pakils tauta

Referendumas įvyko taip, kaip ir tu-rėjo įvykti. Dabar aiškiai žinome, kad esame trečdalis tautos-politiškai tvirtas, aktyvus ir demokratiškas. Džiugu, kad mūsų Tėvynės Sajungos krypties, dešiniųjų, jau tiek daug. Neabejingo Tėvynės vargams, nepasimetę sloganėje tikrovėje ir nenusivylė, vis dar tikintys įstatymo-valstybės pamato galia, troškę vadovau-damiesi įstatymais keisti netikus gyvenimą ir vagiančius valdytojus.

Bet gaila, kad du trečdaliai mūsų visuomenės, vis kritę į neviltį ir pyktį, nesuge-bėjo pakilti. Skurdo nualinti darbininkai, mokytojai, medikai, didelės šeimos, visi apvogtieji ir apgaudtieji, išbandę visus tai-kaus protesto būdus, streikavę, piketavę ar badu protestavę, bet atsimušę į aklą valdžios piramide, nebetiki niekuo. Kai rinkome parašus dėl referendumo, matė-

me juos piktus, girdėjome keikiančius: "Manot, naivuoliai, kad referendumu pri-mitas įstatymas bus vykdomas? Tai val-džiai jau kočėlo reikia, o ne referendumo". Ir šia piktą, jau nebe pilietišką visuomenės dalį valdančioji partija glosto savo putliom rankutėm ir girdė: "Nebalsuo-jantys-sveikiausiai mąstantys, žvalgiausieji, mus myliantys!"

Kokio dar ciniškesnio pasityciojimo reikia? O gal jie taip apsigavę, kad nebesuprantą, jog tie "sveikai mąstantys" ir juos "myliantys" gali labai greitai, be jokių bal-savimų žaidimų labai nesveikai užtvoti per valdančių sėdmenis. Kas tada? Maištas? Ir diktatūra?

Supranta. Ir to siekia.

Mūsų laisvė - kristi, kol išmoksime skristi.

Irena SMETONIENĖ

tų žmonės, kurie juos tvarkė, jei gyvi, tu-rėtų atsiliepti. Apsirinkti negalima, todėl neskubame skelbtai. Visuomenė suinteresuota, kad būtų identifikuoti ir Jono No-reikos palaikai. Jis 1946m. buvo paskir-tas Lietuvos pasipriešinimo ginkluotųjų pajėgų vadu ir pasivadino Generolu Vētra. Tu pačių metų kovo mėnesį buvo su-imtas ir lapkičio mėnesį nuteistas mirti sušaudant.

(B.d.)

1994m. rugsejis

TREMINTINYS

4

Evelina Berlinskaitė-Rekešienė, g. 1916m. Kvėdarnos valsč. Sauslaukio k. ūkininko šeimoje, mokėsi Pajūralio pradinėje mokykloje, Švėkšnos gimnazijoje. Baigusi šešias klases, ištojo į Tauragės mokytojų seminariją, ją baigė 1938m. Dirbo Jonavos valsč. Makštavos (Pūstelninkų k.) pradžios mokyklos mokytoja. Vėliau dirbo Ilgabradės, Pajūralio (Šilalės raj.), Kvėdarnos pradžios mokyklose mokytoja. 1944-1945m. Kvėdarnos saugumo viršininkas Lebedevas dažnai lankėsi Berlinskų ūkyje, reikalaudamas jį vaišinti. Sakydavo: "Kol aš būsiu Kvėdarnoje, nors jūs ir buožės, jūsų neišveš. Kai manės Kvėdarnoje nebus, jus išveš į Sibirą." 1945m. jie gavo slaptą raštelį be parašo, kad kuo greičiau dingtų iš savo ūkio Sauslaukyje, kitaip - išveš. Jie persikelė į Klaipėdos kraštą. Evelina tapo Poškų pradžios mokyklos vedėja, o vėliau dirbo Greičių pradžios mokykloje. Dirbant kaimo mokyklose, tekdavo susitikti su Dariaus rajono

partizanais, o Klaipėdoje gyvena Aušra (slapyv.), kuriam V. Misiūtė padedanti, jis gali padėti išvykti į Švediją. Mat Aušra turės papirkęs du stribus, susitarės su viena pamaima pasieniečiu, patruliuojančiu kas ketvirtą parą, susitarės su žvejais, motorinėmis valtimis plaukijančiais Baltijos jūroje; iš žvejų valties paimantys iš karto po du žmones, be glius, ūvedę laivai. Esą dabar dar tėvų, vyru neverta varginti. Vaikus, kurių Evelina turėjo du, liepė palikti tėvams. Jeigu stribai nužudo partizaną, tai iš jų Aušra nuperka paimtą partizano ginklą. Pervezimas į Švediją kainuoja nebrangiai. Reikią pasiimti kiek galint daugiau aukso-nusipirkti auksinių žiedų, papuošalų (mat užsienyje tokie daiktai praversių) bus gaima atsiusti tėvams siunti-

niškiai-Laisvei Aidui, Bronyte (pavardės nežino), Lietuviante ir kt. Butkevičiaus slapyvardis-Lyras. Visi jie buvo suguldyti Veivirženuose ant grindinio, vėliau penkis jų sumetė į šulinį. Dabar jie palaidoti Veivirženuose. E. Berlinskaitė kolegų mokytojų klausdavo, ar jų kas neragina važiuoti į Švediją, ir perspėdavo, kad nepatikėtų ragintojais. V. Misiūtės praėjo išrodinti, kas išvažiavo į Švediją. Ši pasakė, kad išvažiavusi Ona Šlajutė, Ona Danikiénė, partizanas Žutautas. Kai kurių moterų vyrai, išvažiavę prieš metus, neva jau net ir laiškus parašę...

1950m. sausio 26d. enkavestai apsupo E. Berlinskaitės namus ir ją suėmė. Net maisto neleido pasiimti. Nuvežė į Klaipėdą ir uždarė į rūsi, kuriame jau buvo Ona Beinorytė ir Ona

Zemaitijos partizanų ryšininkė Zuzana Venskutė Razeta, Jarcevo lag. politinė kalinė - gyva šių įvykių hudytoja

palankiau, kaip į kitų, nes lietuvių dirbo sąžiningai.

1956m. kolonus viršininkas pasišaukė E. Butkevičienę ir išklausinėjo, už ką ji nuteista. Kai ji papasakojo visą savo gyvenimo istoriją, viršininkas pasakė, kad ji nekalta ir liepė rašyti skundą. Evelinai atsisakius, viršininkas pasakė pats parašysią. Ir tikrai - netrukus atneše Evelinai pasirašytį skundą. Jis per lagerio administraciją buvo pasiustas į Maskvą. Panašiai viršininkas pasielgė ir su kitomis lietuvių išėmėmis. Netrukus buvo skubiai pareikalauta jos charakteristika, o viršininkas prižadėjo ją parašyti labai gerą. Balandžio mėnesį E. Butkevičienę iš lagerio paleido. Prieš tai buvo paleistos dar kelios lietuvių, kurios jau nesitikėjo išeiti į laisvę.

Gržusiai į Šilalės raj. Evelina tikėjosi gauti darbą mokykloje. Švietimo skyriuje jų malonai pakalbėjo, žadejo mokytojos darbą, bet netrukus jis iš švietimo skyriaus gavo raštą, kad jos darbas "neatitiks šių dienų reikalavimų". Septyniolika metų E. Butkevičienė melžė karves Pajūralio tarybiname ūkyje. Ištękėjo už Lietuvos savanorio gironinko Jono Rekešiaus, apdovanojoto Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliu, kurio pažymėjime puikuojasi P. Plechavičiaus parašas.

Kai Evelina buvo lageryje, J. Rekešius rūpinosi jos mažamečiais vaikais, o sužinojęs Evelinos lagerio adresą, remė ir ją.

Dabar Evelina Rekešienė gyvena Palangoje. Jos pečius slėgia 78 metų našta, jis vieniša, sunkiai vaikščioja, bet gyvai domisi Lietuvos gyvenimu, tremtinių veikla, skaito "Tremtinį".

Ši kilni, Lietuvai savo gyvenimą atidavusi moteris išliko nepalūžusi, tvirta.

Kęstutis BALČIŪNAS
Kvėdarna

"Pušies" ūkio darbuotojai. Pirmas iš dešines Antanas Pakalniškis-Zalgiris, antras - neatpažintas

partizanais. Mat Evelina Berlinskaitė buvo iš girininkų dienastojos: jos ir proseneliai, ir seneliai, ir tėvas, taip pat ir vyras Butkus-Butkevičius buvo girininkai. Mokytojos kambarių visada kabodavo kryžius, o tai mokytojams buvo neleidžiama.

1948m. Greičių pradžios mokykloje praktikavosi pedagoginio instituto studentė Vanda Misiūtė. Dar iš Drevernos atvažiuodavo į jų kaimą žvejys, parduoti žuvies. Vieną kartą grįstantį žveją užklupo lietus su perkūnija. Žmogus buvo sušlapęs, sušalęs. Evelina jį prigludė, perrenge sausais vyro rūbais, pamaitino. Žmogus pernakvojo daržinėje. Jis Eveliną perspėjo, kad į Švediją jis nevažiuotų, jeigu kas ir ragintų. Vėliau jis apie perspėjimą užmiršo. O V. Misiūtė kaip tik pradeda bauginti Eveliną Berlinskaitę-Butkevičienę, kad ją išveš į Sibirą, ragina važiuoti į Švediją. Neva jau išvykę ir partizanų... V. Misiūtė sakosi turinti ryšį su

nių), taip pat bus galima atsiusti siuntinių atsilyginant už auksą. Dar reikia turėti daug gerų maisto produktų - mėsos gaminių be kaulų, cukraus, medaus, konervų. Visko pasiimti daug. Klaipėdoje pas moterį, turinčią du kambarius, sustoja bégantys į Švediją ir laukia, kol atsiras proga išplaukti. Pas tą moterį lankosi Aušra.

Supratusi klastą, Evelina Berlinskaitė-Butkevičienė pasako V. Misiūtėi, kad jis dirbanti blogą darbą. V. Misiūtė prisipažsta, kad jis užverbuota ir praso jos neišduoti. Pasirodo, V. Misiūtė saugumiečiams papaskodavo viską apie numatomą aušą. Suimta jam saugumiečiai pasako, kad apie jį viskas žinoma - net ką jis mėgstas valgyti, kokius drabužius mėgsta ir t.t. Aukai tai būna netikėta, ir ne vienas patiki, kad saugumiečiai apie jį viską žino. E. Berlinskaitės vyras Butkus-Butkevičius buvo išėjęs partizanauti. Jis žuvo kartu su dvieju broliais Pakal-

Šlajutė. Tardė majoras Mauzolinis (Mauzolenka?). Jo bendradarbis buvo Aušra. Pasirodo, Ona Beinorytė ir Ona Šlajutė suėmė pas Stase Šiaulytė. Gržusiai iš tardymo, Ona Beinorytė pasakė: "Mane tardė Aušra. Po paros jis pasakojo, kad pas Aušrą matė savo vyra. Jis buvo balsai sulypęs - vieni kaulai. O juk buvo "išvažiavęs" į Švediją!

Kameroje nebuvė kur gulėti. Be paliovos lašėjo vanduo. E. Berlinskaitė tardė žiauriai: mušė su strypu kojas iki sąmonės netekimo. Žadėjo paleisti, duoti pinigų, už kuriuos turėtų nupirkti rugių, virti naminę ir ja pas penkis ūkininkus girdyti partizanus. Apie tai, kur girdomi partizanai, turėtų pranešti Pėžaičių milicininkams. Jeigu girdomi pas Jasą, duoti milicininkui 10 kapeikų ir sakyti, kad grąžina jam skolą, jeigu girdomi pas kitą ūkininką, tai duoti kitam milicininkui 15 kap., jei dar pas kitą, duoti dar kitam milicininkui 20 kap. ir t.t.

Kai užverbuoti nepavyko, tardytojas Mauzolinas labai mušė. Pagaliau pakišo jai pasirašyti savo sukurtą protokolą. Viduryje protokolo E. Berlinskaitė perskaitė Račkauskaitės pavardę ir griežtai atsisakė pasirašyti. Pasirašius būtų suimta ir Račkauskaitė. Nepasirašius tardytojo protokolo, Evelina buvo taip sumušta, kad be sąmonės buvo nugabenta į ligoninę. Kiek atsigavus, vėl atsidūrė rūsyje. Vėl kankinimai. Žaizdos. Gydėsi vandeniu. Tardoma ji nieko nekalbėjo. Naujas tardytojas iškvietė gydytoją Riką (jis ilgai dirbo Klaipėdos ligoninėje), kuris apžiūrėjęs tardomą

ją, pareiškė: "Apsimeta", nors iš tiesų jos būkių buvo labai sunki.

Tardoma E. Berlinskaitė nieko neišdavė, nors ją suėmus ryšininkai ir partizanai bijojo, kad ji gali neišlaikyti tardymą.

Karo tribunolas, nors nebuvo nė vieno liudytojo, o ir pati Evelina neprisipažino nusikalstus, atseikėjo jai 25m. lagerio "za kormleni je banditov" (už banditų maitinimą). Advokato ji teisme atsisakė.

Vežė kaij ir kitus kalinius spylgiuotomis vielomis apražgytuose vagonuose, be maisto ir vandens. Tik Vologdoje davė vandens atsigerti. Pateko į Archangelsko sr., Jarcevo stotelės lagerį. Dirbo miške: risdavo medžius į rietuves (Šabelius), nors buvo antros grupės invadidė. Po Stalino mirties pavykė suburti lietuvių brigadą. Viršininkai į šią brigadą žiūrėjo

Iš LPKTS Panevėžio skyriaus tarybos pareiškimo

LR Prezidentui, Seimui ir Vyriausybei,
priimto 1994m. rugėjo 2d.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Panevėžio skyriaus taryba, atstovaujanti daugiau kaip 2000 narių, pareiškia:

- KGB archyvas turi būti tvarkomas, inventoriuojamas ir saugomas asmenų, kurių kompetencija, sąžiningumu ir ištikimybė Lietuvai mes pasitikime;

- Lietuvos Genocido tyrimo centre turi dirbti LPKTS ir LPKS skirti darbuotojai.

Reikalaujame kuo skubiau vykdyti priimtų KGB archyvu tvarkymo norminių dokumentų reikalavimus ir nutraukti tyčiojimą iš buvusių politinių kalinių ir tremtinių.

Jei ir šis mūsų pareiškimas nesulauks atsakymo, kreipsimės į pasaulio tautas moralinės paramos."

Tarybos pirmininkas J. ČEPONIS

1994m. rugpjūtis

TREMIŠNYS

5

Per kratas, slapstymasi ir nelaisvės metus mažą poezijos albumelį išsaugojo man, jau amžiną atilių jai, motina. Jame pluošteliis negudrių vaikiškai nuoširdžiu posmeliu, išrašytu mano bendramoksliu iš Marijampolės Petro Armino pradžios mokyklos. Vokiečių okupacijos metais, kai jau lankiau Rygiškių Jono gimnaziją, mano paprašytas mokyklos kapelionas kunigas Pranciškus Adomaitis 1943m. vasario 5d. išraše albumėlin savo eileraštį, pavadintą...

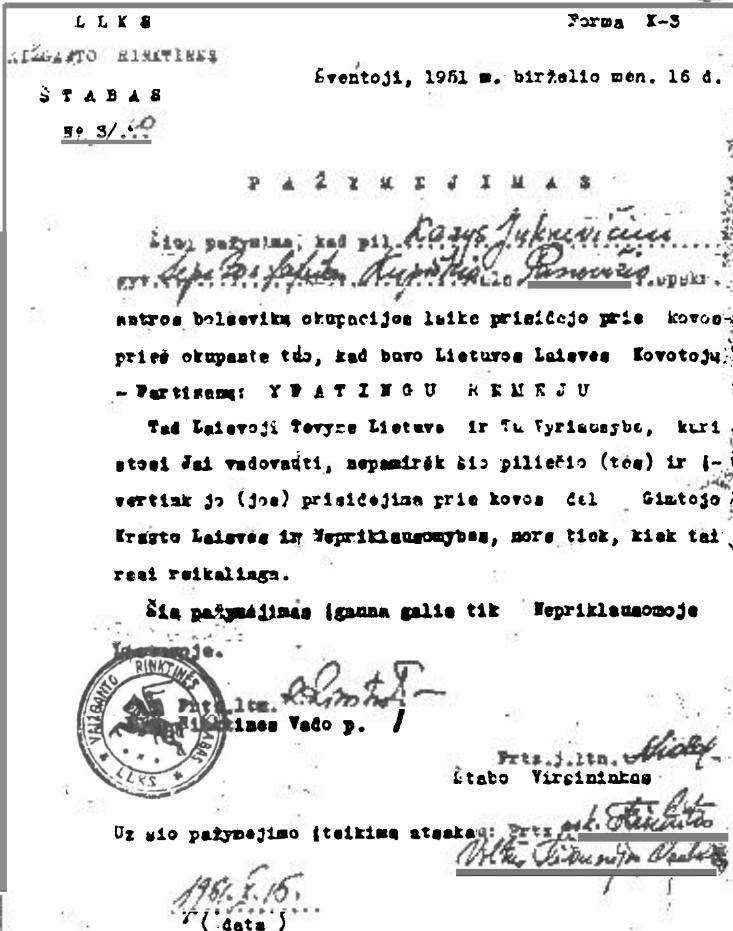
Vienas tik taškas

Éjau aš per pasauli.
Platus jis ir didingas.
Išgirdau vieną tik kregždės "vyt".
Radau aš tame vabzdelių,
Kurie vieną tik dieną gyvena.
Tai vienas tik taškas.
Tai vienas tik "vyt".
Sutikau aš tame baltą senelį:
Gyvenimas, mano sūneli,
Tik vienas vienintelis taškas
Ant šio didelio rato -
Tai vienas tik "vyt".
Žengiau aš į praetį.
Čia jos jau neber.
Aleksandre, Cezari, Homera!
Tylu. Praėjo kaip niekas.
Praėjo kaip "vyt" -
Tik taškas gilioj tolumo.
Pasukau aš į ateitį.
Norėjau ją sugriebt.
Radau tiktais kapą,
Kur buvo kadaise lopšys.
Ir štai tiktais taškas -
Vienas ir vienas tik "vyt".
Skridau aš aukštyn,
Viršum visos visatos.
Pažvelgiau aš atgal -
Sužibo akyse tik taškas.
Pranyko kaip vienas tik "vyt".

Tad kur mūsų laimė?
Ji ten, kur amžini tonai,
Kur amžinas "vyt".

(Tėsinys. Pradžia Nr. 21)

Prasidėjo žiema. Vienu metu į mūsų stovyklą susirinko apie šimtas partizanų. Buvo atėję partizanai iš Kaziliškio ir kitų apylinkių. Ažbėgusi mano žmona Stefanija pranešė, kad rusai supa mišką. Nutarėme pasipriešinti. Mums vadovavo mokytojas iš Rokiškio-atsargos karininkas. Jis paskirstė pozicijas. Mano būrelis, į kurį jėjo Glemža su draugu, Pulaikis ir kiti, gavo užduotį saugoti iš kitos miško pusės.

Dieve, laimink Gerdašių Varpeli!

Tada mane, geltonsnapij jaunuoli, truputį trikdė filosofinė eileraščio potekstė. Dabar, kai mano pirmasis kapelionas švenčia kunigystės 60-metį, šis Mokytojo ir Auklėtojo žodis tapo itin brangia reliktija. Frontui nusiritus į vakarus, netoli nuo Marijampolės esančios Skardupių parapijos klebonas kun. Antanas Ylius émësi organizuoti "Tauro" partizanų apygardą. Pirmasis štabas buvo išduotas ir 1945m. spalio 22d. kartu su kitais pogrindininkais buvo suimtas ir Skardupių klebonas. Vikaras kun. P. Adomaitis nepabūgo grasinimui, nesileido užverbuojaamas ir taip pat netrukus pateko į lagerius. Penkiolika metų mynė katorgos kelius.

Atkampi, nedidelė, bet pamaldai Gerdašių parapija šalies pietuose ne per toliausiai nuo Druskininkų. Čia jau septyniolika metų klebonauja kun. Pranciškus Adomaitis. Per Žolines buvo švenčiamas 84-uosis metus einančio ištikimo Kristaus taro kunigystės jubiliejus. Kukli medinė bažnytėlė buvo pilna parapijiečių ir svečių. Mokinj. A. Svarinskas, kalėjės kartu su jubiliatu, prisiminė: "Kai Sibire susirinkdavo krūvon lietuvių, tai imdavo dainuoti ir giedoti. Ir ką Lietuvos himną 1956 metais! Mudu vėl įkalino ir davė titulą - ypatingai pavojingi recidyvistai. Aiškinau baudėjams, kad tas, kas myli savo tėvynę, negali būti recidyvistas, kad tėvynės meilė - ne nusikaltimas, o dorybė. Kunigas Pranciškus turėjo gerą atmintį, ir lageryje sugebėdavo pravesti rekolkcijas. Buvo pricipingas. Kartą per paskaitą apie Lietuvos

"buržuazinius nacionalistus - banditus" Adomaitis pašoko ir garsiai suriko: "Lietuvoje banditų nebuvo, o tik partizanai!" Buvęs politinis kalnys kun. Pranciškus Račiūnas prisiminė, kaip lagerio kapitonas siūlė kun. P. Adomaičiui atsakyti tikėjimo, atsižadeti Dievo, neskelti krikščionybės tiesų - ir jis bus paleistas iš lagerio. Kunigas Pranciškus nedvejodamas, ryžtingai ir tvirtai atmetės tokį pasiūlymą. Kun. P. Račiūnas atskleidė dar vieną, kol kas mažai tyrinėta, tikriausiai ir neskeltą Gerdašių klebonijos istorijos lapą: "Esu dėkingas gerdašiškiams už pagalbą mums sunkiausiomis gyvenimo dienomis. Jie nežinojo daugelio dalykų, kurie čia dėjosi. Ir sau-gumiečiai nežinojo, kad čia vykdavo kunigų susirinkimai. Čia gavo pradžią ir "Katalikų Bažnyčios kronika".

Parapijiečiai ir svečiai sveikino jubiliatą, o šis kiekvieną apkabindavo ir palaimindavo kryžiaus ženklą.

Iškilmingas šv. Mišias kartu su jubiliatu laikė kun. P. Račiūnas ir prelatas Vincas Bartuška.

Jaunų kunigų nemačiau... Jų Lietuvai labiausiai trūksta - tai minėjo ne vienas garbus svetys.

O skambiabalsis gerdašiškių choras galingai užtraukė:

Dieve, saugok tą mielą kampelį!
Dieve, sergėk Gerdašių Varpeli,
Dieve, laimink Gerdašių Varpeli...
Brangus Mokytojau, Auklėtojau;
kunige Pranciškau, aš neturėjau ką
pridurti. Tik paskaitęs tavo eileraštį,
giedoju su visais maldininkais pirmą
kartą išgirstą giesmę ar maldą ir tyliai
džiaugiausi visa siela - kol tokie Varpeliai
skamba Lietuvoje, - Tėvynė gyva ir
stipréja jos jėgos. O ar gali būti kas
svariau už tai?

Edmundas SIMANAITIS

MŪSU KOVOS

Partizano Kazimiero Juknevičiaus prisiminimai apie Šiaurės Lietuvos partizanų kovas

Prisiminimus užraše Juozas BICKŪNAS

sauðių serijas, pašokome ir krūmais nubégome į miškelį netoli vienkiemio. Ūkininko sūnus bėgo, o jis šaudydamas vijosi raitas rusų karininkas. Rusai vienkiemį padegė, sudegino gyvulius ir visą turtą. Girdėjome žmonių klyksmą, bet čia pat buvo pilna rusų ir negalėjome gelbėti.

Sutemus išžygiavome į savo mišką. Grįzome į atsarginį bunkerį.

Rytą apžiūrėjome kautynių lauką. Čia radome nužudytus Glemžą ir jo draugą. Jie buvo žiauriai nukankinti: nupjauti lytiniai organai, burnos prikimtos šovinių gilžių. Radome ir Rasiulį, susisprogdinus granata. Jis buvo be galvos - ją nunešė sprogiomo banga. Žuvo ir partizanas Valenta iš Kiaulėno būrio. Jo kūną pasiėmė sesuo.

Radome sužaudytus Tijušą ir Belecką iš Tverų kaimo ir Kirstuką iš Aičionių kaimo. Visi trys nušauti iš arti - smilkiniuose kulkų padarytos skylutės. Žuvusiuosius paguldėme savo bunkeryje ir pranešėme Glemžos draugo tėvams, kad pasiūmtų palaikus.

Rusų kareiviai nušovė mano dėdę Steponą Juknevičių, o dėdės sūnų Praną suėmė išvežę į Rokiškį. Abu juos iškundė jo žmona.

Kitoje miško pusėje buvo Žiobų vienkiemis. Ten slapstėsi nuo kariuomenės du broliai Žiobos ir jų (nukelta į 6 psl.)

Kautynės prasidėjo prie Tverų kaimo. Slinkdami miškan, rusai sutiko mūsų ugnį. Mes saugojome užnugarį ir girdėjome smarkų šaudymą. Pasiuntiai Glemžą su draugu pas vadą, kad ištirtų padėtį ir gautų tolimesnius nurodymus. Jėgos buvo nelygios. Gausios rusų pajėgos pradėjo mūsų kovotojus supti. Iš apsupimo jau traukėsi Kiaulėno būrys, o kulkos prie mūsų kapojo medžių šakas. Nesulaukdami savo ryšininkų, pradėjome trauktis į iš anksto numatyta vietą ir mes. Prie savo bunkerio radome kraujuo. Kvartalinėje linijoje buvo daugiau pasitraukusių. Besitraukiant pasirodė rusai ir paleido į mane šūvių seriją. Kritau ant žemės ir, slapstydamasis užkrumą, pasitraukiau.

Susirinkome Notigulos pakraštyje. Čia jau buvo vadės Krisiūnas su savo partizanais ir kiti. Glemžos ir jo draugo nesulaukėme. Vadas įsakė trauktis. Nakų traukėmės Kazliškio link. Mūšyje dalyvavę kazliškėnai parsivedė mus į savo mišką tarp Rokiškio ir Kazliškio. Apsistojome jų bunkeriuose. Buvome išvarge, peršlapę, sušaile... Dieną praleidome bunkeriuose, pavalgėme, pailsėjome.

Tačiau netoliše vienkiemiuose ir vėl pasirodė rusų kariuomenė. Išgirdę kulkos

Partizanas - KGB agentas Vacys

Iš Algio Šermukšnio pasako jimo: tévas buvo Kauno Šančių 4 policijos nuo vados viršininkas; 1944m. vasarą tévas, sesuo (vardo nežina) ir Algis motociklu bėgo į Vakarus, bet prie Rokų kaimo tévą nušovė priartėjusi prie Kauno rusų kariuomenė. O sesuo su Algiu išsigelbėjo. Sesuo mokytojavo kažkur Trakų ar Vilniaus raj., o Algis 1944m. stojó į partizanus Pakuonio (Panemunės) krašte į Viesulo būri.

Su partizanu Algį Šermukšniu Žilvinu susipažinė 1951m., kai jis atvyko į susitikimą su Juozu Lukša-Daumantu. Ir nuo tada palaikiau ryšį, dažnai susitikdavome, kol 1952m. pakliuvau į čekistų provokaciją.

Tik 1994m. vasarą, atvykė aplankyt Lietuvos, sužinojau, kad Algį Šermukšnis-Žilvinas 1953m. buvo užverbuotas Prienų KGB ir jiems dirbo Vacio slapyvardžiu. Algį Šermukšnis ir toliau kaip Žilvinas vaikščiojo ir kartu gyveno su likusiais partizanais, o dirbo KGB ir asmeniškai likvidavo savo kovos draugus-paskutinius "Tauro" apygardos, Birutės ir "Geležinio vilko" rinktinė partizanus.

Perskaiciav KGB archyvų slaptus dokumentus ir šurpu pasidarė. Juose smulkiai nurodyta, kaip sadistiškai Žilvinas likvidavo man gerai žinomus partizanus.

1953m. gegužės mén. likvidavo Juozą Šiugždinį-Kari ("Tauro" apyg. "Geležinio vilko" rinkt.); 1953m. birželio 3d. nušovė Vytą Kuznicką-Baltru, Sūkurį ("Tauro" apyg. Birutės rinkt.); 1953m. liepos 3-4 naktį Bačkininkų miške nušovė Klemensą Stačioką ir Antaną Gudyną-Speigą ("Tauro" apyg. "Geležinio vilko" rinkt.); 1955m. liepos 20-21d. Prienlaukio k. nušovė Bronių Petkevičių-Pipirą ir Klemensą Ulecką-Vakarą ("Tauro" apyg. "Geležinio vilko" rinkt.).

1972m. rudenį aš, grįžęs į lagerį, domėjausi likusiais partizanais. Žinojau, kad po mano klastingo suėmimo 1952m. buvo likę trys "Tauro" apyg. Birutės rinkt. partizanai: Juozas Knašys-Karys (išduotas Poderiškių kaimo, nusišovė su savo mergaite); Vytas Kuznickas-Baltrus-Sūkurus ir Klemensas Stačiokas, nors Klemen-

sas buvo pervaistas į Pietų srities štabą pas Litą. Mes visi daug metų prisiglaudavome pas Juozą Jakučionį, Joną Pažerą Stanaičių kaime ir pas Andrių Janką Tvarkiškių k. Man per pirmą tardymą pavyko nuslepinti tuos mus rėmusius ūkininkus, tikėjaus, kad ir toliau ten gyvens likę partizanai.

1953m. spalio mén., per antrą tardymą, tardytojas Kapnenko perskaitė tū mus slėpusių asmenų pavardes ir pasakė, kad aš pas juos gyvenau, tik viską nuslepiau per pirmą tardymą. Man tada kilo mintis, kad jau kažkuris iš likusių partizanų suimtas. Tardytojui trumpai atsakiau, kad tokį žmonių nežinau ir pas juos negyvenau. Būdamas mirtininkų kameroje, nieko nesužinosi, kas kur gyveno... Tardytojas suriko, kad viską meluoju ir daugiau neklasinėjo. Manau, kad ne man vienam skaudu, jog tik dabar galutinai paaikiškėjo Algį Šermukšniu Žilvinu sadistiška veikla, pasitvirtino ankstesni liudytojų pasako jmai. Daug žiaurių nusikaltimų jis padarė, naudodamas laisvės kovotojų pasitikėjimu. Aš dar ir savo memuarų knygoje "Šią paimkite gyvą" miniu jį kaip dorą partizaną Žilviną. O iš tiesų...

1953m. vasarą Vytas Kuznickas-Baltrus-Sūkurus parsivedė Algį Šermukšni Žilviną į savo kraštą, kur mes anksčiau gyvenome. Kartu gyvendami išskalbėjome apie to krašto patikimus ir nepatikimus žmones, o KGB užverbuotam Algui Šermukšniui tai buvo labai naudinga.

Štai ką apie tai pasakoja Alfonsas Jakučionis iš Stanaičių k.: "1953m. birželio pradžioje atėjo Vytas Kuznickas-Baltrus-Sūkurus su nepažistamu partizanu, pasakė, kad tai Žilvinas. Baltrus paprašė leisti perdienoti kluone, kur buvo daug pašaro. Tėvams sutikus, apsistojome, o aš ėjau sargybą, kad neužkluptų čekistai ir vis užeidavau į kluoną, nes Baltrų gerai pažinojau. Baltrų vis rasdavau miegantį, o Žilviną susirūpinusį vaikščiojančią. Sutemus pavalgė ir abu iš mūsų išėjo kaimyno Juozo Vizgaičio link, arčiau Mikalinės miškelio. Ne-

trukus pasigirdo šūvis, vėliau trumpa automato serija. Ir nutilo. Visi šeimos nariai sekėme tolesnius įvykius. Po kurio laiko į šaudymo vietą kažkas atvažiavo nuo Garliavos su vienu arkliu, kažką paėmė ir vėl nuvažiavo Garliavos link. Juozas Vizgaitis gerai matė, kaip i vežimą įdejo negyvą žmogų...

Kaip liudija KGB dokumentai, nuvežusieji lavoną sudarė planą, kad kas neįtartų Algį Šermukšniu. Pasakui slapta Vytą Kuznicką-Baltrus-Sūkuri lavoną atvežė į Stanaičių kaimą pas Praną Jasaitį ir paslėpė kluone po šienu. Iš Prano Jasaičio kluono šérē valdiškus gyvulius. Vieno anksčiau žuvusio partizano brolis Jonas Pečiulaitis, atėjė šerti gyvuliu, rado po šienu negyvą Vytą Kuznicką-Baltrus-Sūkuri, kurį gerai pažinojo iš anksčiau. Jonas Pečiulaitis, parėjė namo, papaskojo žmonai Anelei, ką matė Prano Jasaičio kluone.

Nuo to laiko visame krašte pasklidė kalbos, kad Vytą Kuznicką-Baltrus-Sūkuri nušovė buvęs Mikalinės miškelio eigulys Pranas Jasaitis, nes anksčiau juo nelabai pasitikėdavo partizanai. Čekistai tikrą Algį Šermukšniu sadizmą suvertė Pranui Jasaičiui. Tik dabar rasti archyviniai duomenys atskleidė šią tiesą.

Kam ir kokiam tikslui Algį Šermukšnius atsirado Mordovijos 385/11 lageryje pas politinius kalinius? 1960m. pavasarį vadovybė politinius kalinius iš Taišeto lagerių pervežė į Mordovijos lagerius. Aš patekau į 385/11. Lagerio brigados lentoje radau Algį Šermukšniu ir brigados nuotrauką. Pasiteiravus lietuvių, paaikiškėjo, neva jis buvo atvežtas į mirtininkų lagerio, bet prieš mus atvežant kažkur išvežtas.

Dar ir dabar, 1994m. liepos mén., Algį Šermukšnius tarp to lagerio kalinių atsimena Klemensas Širvys. Kokiam tikslui KGB atvežė Algį Šermukšni Žilviną į minėtą lagerį? Ką dabar iš jo padarė? Gal tolimesnė jo veikla ir likimą atskleis archyvas, liudytojai ar jis pats. Atsiliepkite redakcijai.

Povilas PEČIULAITIS

JAV, Klyvlandas

(atkelta iš 5 psl.)

pusbrolis. Siaučiant rusams, jie buvo bunkeryje. Tačiau ir juos iškunde dėdės marčios brolis. Kautynių dieną rusai užkimšo siaudais bunkerio angą, apipylė benzinu ir padegė. Visi trys jaunuolės suudegė.

Po poros metų partizanai atėjo į mano dėdės ūkį. Jie norėjo už išdavystę sušaudyti dėdės marčią ir jos sugyventinį, tačiau jis pabėgo, o marčią tik sužeidė.

1945m. žiemą kai kurie partizanai pradėjo legalizuotis. Legalizavosi du broliai Petronai, Puluikis įstojo rusų kariuomenėn. Aš likau vienas.

Gavės fiktyvius dokumentus, 1945m. balandžio mėnesį atvykau su žmona į Kupiškio rajono Skodinių kaimą pas pažiustamus Melnikus. Išdarbinau Šepetos durpių kraiko fabrike. Tuo metu čia dirbo direktorių Lietuvos karininkas Bronislavas Vaitiekūnas. Jis priėmė mane į darbą.

Balandžio mėnesį pas Melnikus atėjo dešimt partizanų, tarp jų buvo Viktoras Sabaliauskas, slapyvardžiu Kirvis, trys broliai Apšegos ir kiti. Tapau partizanų ryšininku, atlkinėjau svarbias partizanų užduotis-supirkdavau maistą, ne kartą vykau į Panevėžį ir Kauną.

Tarp Kupiškio-Šepetos partizanų drąsa išsiskyrė Kaladė. Jis rekvizituodavo Puožo pieninėje sviestą ir apie tai telefonu pranešdavo Kupiškio skrebams. Vėliau Kaladė žuvo.

Prie mūsų fabriko buvo pušynėlis. Čia keturi partizanai: Kaladė, Tubelis, Greičiūnas ir dar vienas-suruošę Viešintų skrebams pasalas. Po susišaudymo skrebai paspruko. Bet pušynėlis jie gerai įsiminė ir kas-kart pro jį važiuodami paleisdavo automato serią.

Kirsdamai Šepetos medžius, dažnai sutikdavome Šimonį partizaną Gudą ir kitus. 1951m. ltn. Viktorui Sabaliauskui-Kirviui ruošiant bunkerį pritrūko medžiagų. Jis atsiuntė pas mane ryšininką Žalį, kuriam daviau du rulonus suomiško ruberoido, parūpinau baterinį radijo aparatą, primus, žibalo ir kt.

Bunkerį partizanai gerai įsirengė. Tačiau vienas iš jų būrio pasidavė Šimonį saugumui ir išdavė bunkerį. Partizanai spėjo pasitraukti, bet skrebai čia surado mano parūpintą suomišką ruberoidą ir suprato, iš kur jis atsirado, nes toks ruberoidas buvo tik mūsų fabrike.

Teko pasitraukti iš Šepetos. 1952m. mane paskyrė Linkuvos rajono Dučių durpyno vedėju. O vieną liepos naktį Kupiškio saugumiečiai su Linkuvos skrebais, išsiveržę į butą, mane suėmė, apkaltinę "banditų gaujos organizavimui".

Teisė Šiauliuse. Gavau 25 metus. Kartu nuteisė Šepetos durpių fabriko direktorių Vaitiekūnį, inž. Navicką, ryšininką Žalį ir kt.

Po Šiaulių kalėjimo patekau į Vilniaus persiuntimo kalėjimą, paskui Kirovo srities bei Mordovijos lageriai...

(B.d.)

(Iš straipsnio, spausdinto "Draugo" laikraštyje)

"Kovų ir kančių istorijos" skaudulys

Pasiಗirsta priekaištu mano adresu, kad neįrodžiau, jog "Lietuvos kovų ir kančių istorijoje" paskelbti dokumentai nėra autentiški, ir net susilaikiau pasityčiojimų iš mano keliasdešimties metų pastangų, siekiant Lietuvos istorijos puslapius apvalyti nuo melo. Su knyga susipažinau PLB CV nario dr. Antano Razmos prašomas. Niekad neteigiau, kad tie dokumentai neautentiški, sakiau tik, kad niekas nepatikrino jų autentiškumo. Tvirtinu, kad rinkinio paskutinis "dokumentas" - Nr. 165- yra fabrikatas. Tą knygą skaitant ir nagrinėjant, visų pirmą man kilo klausimas ne kokie dokumentai čia skelbiami, bet kodėl jie yra skelbiami.

Tai nėra veikalas, numatytas PLB 1993 03 11 parengtuose "Lietuvos kančios istorijos" apimties metmenyse (kurie nebuvę viešai spaudoje paskelbti), šešiolikos tomų turinio aprašymo sąraše. Dabartinis veikalas nebuvuo skirtas Lietuvos kovų ir kančių istorijai paliudyti.

- Maskviškiams okupantams (tai buvo ir carinės Rusijos bruožas) rūpi išsaugoti gerą vardą pasauly akyse ir ateinančiose kartose. Neabejotina, kad "Lietuvos aido" 1994 06 02 numeriję paskelbtas Maskvos KGB gen. J. Fokino 1990 12 20(26) raštas Lietuvos KGB gen. A. Marcinkui apie parengimą ir išleidimą alternatyvinio dokumentų rinkinio apie "nacionalinio pogrindžio dalyvius" buvo vykdytas. Tikriausiai iš čia atsirado tas, dar 1993m. Vilniuje parengtas ir 1994m. paskelbtas nelemtas "dokumentų rinkinys".

- Kaip "antinuodas" čia gal kiek padėtų kuo gausėsnis tremtinių atsiminimų skelbiemas ir jų paskleidimas. Iki šiol išleista apie 40 žmonių atsiminimai. Tai nepaprastai maža, bet net ir apie juos platesnė visuomenė veik nieko nežino. Tik "Amžino išalo žemė" čia, Čikagoje, buvo pristatyta, bet pažadas ją išleisti anglų kalba taip ir liko pažadu.

"Laisvės kovų archyvas" tą ypač svarbų darbą, kiek pajegdamas, vykdo. Tačiau iš čia kartais pasigirsta, kad tremtinių atsiminimai negali objektyviai pavaizduoti jų išgyventų vaizdų, nes tie atsiminimai yra subjektivūs! Toksai teigimas verčia paklausti ar kagebistų pasakojimai apie tremtinių išgyvenimus būtų "objektivūs"? Kankintų, kalintų tremtinių atsiminimai ypač bus reikalingi rusų komunistų Niurnbergo bylai kaip liudytojų parodmai.

Prieš kurį laiką, PLB vadovybės pranešimu, tolimesnis to "dokumentų rinkinio" platinimas buvo sustabdytas, tačiau atrodo, jog tas pareiškimas Lietuvai negalioja, nes ta knyga Vilniaus knygynuose ir toliau parduodama. Tik toks skirtumas: čia už ją reikėjo mokėti 17 dolerių, o Vilniuje ją gali nusipirkti už 4 litus, arba 1 dolerį.

Jonas DAINAUSKAS

Cikaga

1994m. rugsėjis

TREMENYS

7

Vyresnės kartos žmonės neatsistebi mokytojų abejingumu šių dienų įvykiams. Tautos šventėse mokytojų retai kada pamatysi, o apie mokinius nėra ko né kalbėti. Nemanau, kad reikia į mokyklas sugrąžinti vergo baimę ir paklusnumą- ji visiems mums atgrasi. Tik kyla abejonė, ar bereikia mūsų mokytojams Lietuvos, už kurią žmonės galvas guldė, kalėjimus perėjo?

Dedame viltis į augančią kartą- gal ji bus geresnė. Bet ir vėl abejonės: o kas ją išugdys? Kas įkvėps meilę gimtajam kraštui, jei mokytojas bus tam abejingas? Štai todėl ir prisimenu uteniškius mokytojus, kurie tais negandų metais žinojo, su kuo ir už ką eiti. Tik ar žinome jų kapus, ar atsimename jų pavardes? Gal prisimintume juos per Mokytojo dieną, primintume ateinantiems į mokyklą ir su ja atsisveikinantiems.

Tad prisiminkime žuvusius.

Vytautas Baltušis-Giriniškis, g.1924m. Augo Anykščiuose, nuo 1945m. dirbo Medenų pradžios mokyklos vedėju. Tais pačiais metais išėjo į partizanus. Buvo kuopos vadė. Žuvo 1946m. rudenį prie Juknėnų kaimo.

Antanas Eglinskis-Margiris. Salduiškio progimnazijos mokytojas. 1950m., kai saugumas pareikalavo tekti žinias apie partizanus, išėjo į mišką. Méginant gauti pasą, buvo suimtas ir 1952m. kovo 2-10d. Pabaltijo karo tribunolo nuteistas mirties bausme.

Albertas Drunga, g.1923m. Pikčiūnų k., Daugailių valsč. 1945m. pavasarį baigė Utenos gimnaziją, dirbo Čekonių pradžios mokykloje. Čekistai sugavę pasivedėjo Juknėnų-Narvydžių keliu iki Jono Meidaus lauko ir nušovė, nors buvo su dokumentais, turėjo komandiruotę.

Sofija Girniutė-Nendrė, gi-

mokslus. Po karo buvo areštuotas, bet pabėgo ir slapstėsi. 1946m. rugsėjo 14d. žuvo su 12 vyrų prie Rukšėnų.

Vitalius Albinas Mačionis, g.1914m. Krivicių k. Alančios valsč. Dirbo Salduiškio pradžios mokykloje, Užpalių bibliotekoje. 1945m. birželio 19d. žuvo Gulelių k. Leliūnų valsč.

Vytautas Meilūnas-Vladas, g.1930m. Murališkių k. Nuo 1950m. dirbo téviškėje mokytoju. Ištaras, kad palaiko ryšius su partizanais, turėjo mokyklą palikti. Žuvo 1953m. Utens rajone.

Vytautas Pakštis-Naras-Vaidotas, g.1925m. Po karo dirbo Utenos gimnazijos mokytoju. Prasidėjus areštams, 1945m. žiemą išėjo į partizanus. Žuvus Šarūno rinktinės vadui V.Mikulėnui-Liepai, perėmė vadovavimą. Žuvo 1951m. kovo 19d. su žmona Deveikyte-Vaidilute miške, esančiame prie Šnieriškių.

Vincas Paliukaitis-Šiaurys, g.1907m. Kaunietis, atsargos leitenantas. Dirbo mokytoju Bielazariškių, Yliškių, Vėliaičių, Girstaitiškio, Suginčių mokyklose. 1945m. išėjo į partizanus. Žuvo 1946m. vasarą prie Pakalnių.

Albertas Petravičius, g.1918m. Juknėnuose. Baigė Utenos gimnaziją. Praėjus frontui, dirbo Tauragnų progimnazijos mokytoju, paskui išėjo į partizanus ir 1945m. prie Andrioniškio žuvo.

Pranas Putrimas, g.1899m., vyžuoniškis, iš Mažeiliškių k. Dirbo Gulbinų pradžios mokykloje. Apie 1945m. buvo suimtas ir sušaudytas.

Stepas Satkevičius-Gintvaitis, g.1925m. Skiemonių valsč. Janonių k. Mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijoje, buvo įstojęs į Lietuvos Vietinę

rinktinę. Praėjus frontui, dirbo Dapkūniškio pradžios mokyklos mokytoju, paskui išėjo į partizanus ir 1949m. vasario 16d. žuvo Labanoro girioje.

Pranas Švilpa-Barzdyla, g.1920m. Labeikių k. Leliūnų valsč. Vokiečių okupacijos metais mokėsi Vilniaus universitete. Ji uždarius, dirbo Švenčionių universitete. Praėjus frontui, suorganizavo "Sakalo" būrij, buvo paskirtas "Sakalo" rinktinės štabo viršininku. 1945m. birželio mėnesį enkavedistai rinktinę išblaškė. 1947m. P.Švilpa

Tikimės, kad esate girdėjė apie greta Marijampolės besikuriantį Socialinį centrą "Vaiko téviškės namai". Norime kartu su jumis padidžiaugti, kad iš 20000 Lietuvos našlaičių dažas jų netrukus apsigyvens individualiuose šeimos namuose kartu su motina-auklėtoja bei savo broliukais ir sesutėmis.

Būti našlaičių motina-auklėtoja yra ne tik garbė, bet ir atsakomybė. Tikriausiai numanote, kad Lietuvoje tokį yra nedaug ir reikia jas rasti! Tokių namų čia bus 15. Numatyta įrengti ir susitikimų salę, pastatyti koplyčią, vaikų darželį.

KVIECIAME moteris motiniškai šeimininkauti pirmuosiuose aštuoniuose namuose prie Marijampolės besikuriančiam "Vaiko téviškės namų" (VTN) socialiniame centre.

Kandidatėms keliami šie reikalavimai:

1. Laisva nuo įsipareigojimų savo šeimoje;
2. Meilė vaikams ir pedagoginis talentas;
3. Moralinis ir religiniis subrendimas;
4. Sugebėjimas dirbtis individualiai ir kolektyve.

DARBO SALYGOS. VTN dirbančiomis motinomis-auklėtojomis bus suteikiamas butas, atlyginimas, išlaikymas drauge su našlaičių šeima, socialinis draudimas, pensija, atostogos, laisvalaikis. VTN šeimyna (10 vaikų, neišardant ryšių tarp brolių ir seserų) gyvena individualiai name drauge su motina-auklėtoja.

VTN motina-auklėtoja dirbdama nebus viena: jai padės "tetulė" bei edukacinės pagalbos grupė.

Mielos moterys, Jūsų laukia didžiai įpareigojantis moters pašaukimasis, kuris daug pareikalauja, bet daug ir duotų: Jūs taptumėte mylima motina gausioje našlaičių šeimynoje, gyventumėte pasaulyje, kuriame būtų nemaža rūpesčių, bet ir daug džiaugsmo ne tik vaikams, bet ir suaugusiems.

JŪSŲ LAUKIA Pagalbos fondas "Vaiko téviškės namai", Druskininkų 4-1, 3000 Kaunas; tel.228224

Monsinj. V.Kazlauskas

KUR TAVO KAPAS, MOKYTOJAU?

musi 1928 12 18 Šiaudinių k. Augo Anykščiuose, dirbo Narikiškio, Kuktiškių, Gečionių, Stabulankių mokyklose. Ištekėjo už partizano Jono Bartąšaus-Sauliaus, su juo slapstėsi.

1950m. balandžio mėnesį slapsčesi Vosyliškių k. pas Antaną Sriubą. Balandžio 7d, bunkerį išdavus, žuvo drauge su J.Bartašiumi, V.Lauciumi ir A.Zabulioniu.

Antanas Linka, Antano, g.1919m. Tauragnų valsč. Barborų k. 1943m. baigė Vilniaus universitetu humanitarinių mokslių fakultete lituanistikos

buvo paskirtas Šeduvošimnazijos direktoriu. Po keleto metų buvo išaiškintas ir nuteistas mirties bausme.

Regina Kumelytė-Ubeikienė-Vienė iš Ruklių k., Daugailių valsč. Dirbo Ruklių pradžios mokykloje mokytoja. 1943m. vyra ir sūnų nušovė sovietiniai partizanai. R.Ubeikienė po karo slapstėsi Sudeikių apylinkėse ir žuvo 1948m.

Jurgis Urbonas-Lakštutis buvo Niūronių pradžios mokyklos mokytojas, nuo 1945m. partizanas "Perkūno" būrio vadovas

Laikraštėlio "Nejveiksi, sūnau, Šiaurės" redaktorius, rašės eilėraščius. Žuvo 1948m. vasario 2d. Paandroniškio k.

Bronius Vaivada, g.1900m. Vabalninko valsč. Žadeikių k. Strasbūro universitete baigė geografijos ir matematikos mokslius, buvo atsargos aviacijos majoras, dirbo mokytoju Panevėžyje, Utenoje. Prieklausė Kęstučio organizacijai (joje buvo apie 350 narių), buvo štabo viršininkas. Prisidėjo prie laikraštelių "Prosvaiste", "Laisvės keliais" leidimo. 1945m. birželio 22d. Vaivada buvo suimtas ir tų pačių metų lapkričio 22d. Vilniuje karo tribunolo nuteistas sušaudytas. Nuosprendis įvykdytas 1946m. birželio 7d.

Jurgis Vasiljevas-Viesulas, g.1926m. Rybnikų k., netoli Utenos. Baigė gimnaziją, po karo dirbo Skiemonių progimnazijos, paskui Utenos gimnazijos mokytoju. Nors buvo rusas, bet 1945m. išėjo į partizanus ir 1946m. spalio 1d. Koliekų kaime (Vyžuonų valsč.) žuvo.

Balys JUODZEVIČIUS

Taurėnai

1994m. rugsėjis

TREMINTINYS

8

IVYKIAI IVYKIAI

Antazavės partizanai: kairėje Balsas Vaičėnas-Liubartas ir Andrius Dručkus

ZARASU raj. Rugsėjo 3d. Antazavėje iškilmingai paminėti šio krašto žuvusieji. Lietuvos laisvę pamesti turgaus aikštėje, pakasti grieviuose, pelkėse, ir tie, kurių palaiku ligi šiol nepavyko rasti.

Bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios. Giedojo choras ir iš Dusetų atvykusi solistė Ona Simanavičienė. Dalyvavo Zarasų, Rokiškio, Utenos, Dusetų SKAT'ė kariai, šauliai, partizanų giminės.

Prie paminklo partizanams padėjome gėlių, uždegėme žvakeles. Kalbą pasakė svečias iš Kauno Andrius Dručkus. Čia jo gimtinė Darpiemenėlis jis jau buvo partizanų ryšininku, vėliau partizanavo. Apie Seimo darbą ir kitas Lietuvos gyvenimo aktualijas kalbėjo užpaliskis LR Seimo narys, buvęs politinis kalynas Antanas Stasiškis. Dainavo Rokiškio, Dusetų ir Antazavės tremtinių chorai. Pagerbėme kapinėse prie bažnyčios perlaidotus partizanus. Šia renginio organizatorė O.Klabienė pakvietė miniai į mokyklos salę. Čia tėsenė minėjimą.

Prie puodelio arbatos prisiminimais dalijosi šios kraupios ir garbingos praeities liudytojai. Nedalyvavo moksleiviai ir mokytojai. O gaila. Skambėjo graudžios partizaniškos dainos. O.Klabienei ši susitikimą surengti padėjo R.Jurevičius, B.Sakalauskas ir kiti šio krašto patriotai. Buvo pasidžiaugta kad Antazavę pasiekė "Tremtinys", "Laisvės kovų archyvas", memuarų knygos.

Natalija PUPFIKIENĖ

Įveiktume blogi - laimėtu Lietuva

Pirmai konferencija "Įveiksite blogi - laimėtu Lietuva" įvyko rugsėjo 3d. vieniuje SKAT štabo patalpose. Ją organizavo Krašto apsaugos būčiulių klubas, Lietuvos gydytojų sąjunga, Lietuvos mokytojų profesinė sąjunga, judėjimas "Talka téviškei" ir vyskupo M.Valančiaus blaivystės sąjūdis. Konferenciją pradėjo monsinj. A.Svarinskas SKAT štabo viršininkas plk. ltn. A.Pocius. vysk. M.Valančiaus blaivystės sąjūdžio tarybos prezidiumo pirmininkas J.Kančys. Perskaityti šie pranešimai: gy-

Konferencijos pranešėjas kun. Pranas Račiūnas

dytojo A.Statkevičiaus "Kas yra blogis", kun. R.Grigo "Religiniai blaivystės pagrindai", doc. Ž.Jakūno "Kultūros tradicijos ir mokyklos reforma", mokytojos D.Silinienės "Prie bedugnės krašto", gyd. B.Daujotienės "Opiosios šeimos problemos šių dienų Lietuvoje", Telšių kunigų seminarijos rektoriaus kun. K.Gasčiūno ir Seimo narės R.Hofertienės "Ar gimstama nusikaltėliu?" Po pranešimų vyko diskusija.

Krašto apsaugos ministerijos sekretorius plk. J. Gečas, SKAT štabo viršininkas plk. ltn. Arvydas Pocius, 1asis iš dešinės -blaivystės sąjūdžio tarybos pirmininkas J. Kančys

Kitą dieną įvyko vysk. M.Va-
lančiaus blaivystės sąjūdžio ili-
ja bei programos pakeitimai ir
papildymai.

Paulius DEMIKIS

ATSILIEPKITE!

Kapitonas **Vincentas RAUBA**, kilęs nuo Suvalkių ir vedęs Eleną Fricaitę, ir **Vladas KATAKOVAS**, g. 1919 ar 1920m. Petrapilyje, vėliau gyvenęs Kaune, Donelaičio 10. 1946 ar 1948m. buvo ištremtas. Ką nors žinančių apie jų likimus ieško **LSS vado pavaduotojas S.IGNATAVIČIUS, LSS Centro valdyba, Laisvės al.34, 3000 Kaunas.**

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymėjimą:
Liudvikas Bendoraitis, veikė Vilkaviškio raj.; Povilas Petraitis, Marcelė Petraitytė, Antanas Petraitis, Marija Šapalaitė-Grigonienė, Ferdinandas Kleiza, veikė Prienų raj.; Anelė Marcinkevičiūtė-Kvedaravičienė, Anelė Arbačiauskienė, veikusios Alytaus raj.; Jonas Aleščikas, Elena Vabalaitė, Vytautas Vabala, veikė Kauno raj.; Aldona Arlauskaitė-Petrauskienė, Antanas Masaitis, Stasė Lukauskaitė-Povilaitienė, Vanda Mostautaitė-Klezienė, Monika Sakalauskaitė-Janulevičienė, Danutė Jankauskaitė, Albertas Paulauskas, veikė Jurbarko raj.

Atsiliepimus prašome siusti Rezistencijos dalyvių teisių atstatymo komisijai, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.

Replika

ORUMAS

Kas yra orumas ir kuo jis matuo jamas? Gal kaušais, gal kubiniai metrais, gal mastais? O gal jis pasveriamas bezmėnu? Kaip jis pažeidžiamas, geriausiai žino buvę CK nariai, jie daž-

niausiai užsiima šia "komercine" veikla. Didysis Lietuvos "stabilizatorius" sakė, kad paduos įteisma mūsų vaistynėi auspelniusius žmones, bet nenurodė, kokį kiekį orumo pažendė ir kiek litų jis už tai norėtų. Siūlyčiau "stabilizatorius" imti pinigų. Jie juk gali išver-

teti. Šiuo atveju orumo "kompenzacijai" tiktu kosmetinės užtemonės. Ypač pudra politiniam veidui pabalinti.

Bet gal pirmiau vertėtų išneigtį Orumo ministeriją, o jos ministrui paskirti prarasto orumo beješkantį stribą?..

Viktoras FLÉDERIS

Nuoširdžiai dėkojame Jonavos politiniams kaliniams, Igarkos tremtiniams, padėjusiems ir užjautusiems sunkią valandą.

Irena Geduškienė su šeima

Mokytojų sąjunga nori išleisti knygą apie XX a. Lietuvos mokytojus. Rankraščius, nuotraukas ir kita dokumentiką siuskitė Lietuvos mokytojų sąjungai: V.Mikolačio-Putino 5-307 kab., Vilnius.

PATRIOTAI

"Patriotai, didvyris"- tai gražūs žodžiai. Lietuvių tauta išugdė jų nemažai- Kudirką, Basanavičių, Vyžniaus ir daugelių kitų: knygnešių, savo roru, dėl tuzanų. Bet dabar nustebė girdime, kad patriotai ir didvyrai iš CK nigrindė kelius į nepriklausomybę. Nera ko ir prideti. Kažin, ar nesulauksime tolajko, kai šie patriotai pasisavins iš Katalikų Bažnyčios kroniką, leistą užsienyje kruviniai? Iš priespaudos laikais. Idomu, kuris bus autentius? Iš jų visko galima tikėtis.

Šiuo atveju orumo "kompenzacijai" tiktu kosmetinės užtemonės. Ypač pudra politiniam veidui pabalinti.

Viktoras FLÉDERIS

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1994m. rugsėjo 16 d. Nr. 22 (127). SL289
Musų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas,

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Romanauskas, Irma Žukaitė

Kaina 45 ct
tel. 2095 30